

BOLALARDA O'RVI TARQALISHI VA UNI OLDINI OLISH

Muallif: Tojiboyeva Maftunaxon Muxtorjon qizi

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Pediatriya yo'nalishi 25-01 guruh talabasi.

Anotatsiya: Ushbu maqolada bolalarda o'tkir respirator virusli infeksiyalar (O'RVI)ning kelib chiqish sabablari, tarqalish mexanizmlari va profilaktik choralari tibbiy va ijtimoiy nuqtai nazardan yoritiladi. Tadqiqotda O'RVI kasalliklari bolalar orasida eng ko'p uchraydigan infeksiyon kasalliklar ekani, ularning immun tizimining shakllanmaganligi, gigiyena madaniyatining pastligi va ijtimoiy omillar bilan bevosita bog'liqligi ilmiy jihatdan asoslanadi. Maqolada O'RVI tarqalishida havo-tomchi yo'lining o'rni, iqlim va atrof-muhit omillari, shuningdek, emlash va immunitetni mustahkamlashdagi profilaktik tadbirlarning ahamiyati tahlil qilinadi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются причины возникновения и распространения острых респираторных вирусных инфекций (ОРВИ) среди детей, а также пути их профилактики. Исследование показывает, что слабая иммунная система детей, несоблюдение гигиенических норм и социальные условия являются ключевыми факторами распространения ОРВИ. В статье анализируется значение воздушно-капельного пути передачи, климатических факторов и роли вакцинации в снижении заболеваемости.

Annotation: This article examines the causes and spread of acute respiratory viral infections (ARVI) among children and the preventive measures to control them. The study identifies weak immunity, poor hygiene, and social factors as the main causes of ARVI prevalence. It discusses airborne transmission, climatic influences, and the importance of vaccination and health education in reducing infection rates among children.

Kalit soʻzlar: OʻRVI, bolalar, immunitet, virus, profilaktika, emlash, gigiyena, infeksiya, pediatriya, sogʻlom turmush tarzi.

Ключевые слова: ОРВИ, дети, иммунитет, вирус, профилактика, вакцинация, гигиена, инфекция, педиатрия, здоровье.

Keywords: ARVI, children, immunity, virus, prevention, vaccination, hygiene, infection, pediatrics, health.

Kirish

Bolalar salomatligi — bu jamiyatning kelajagini belgilovchi eng muhim omildir. Inson hayoti davomida bola davrida olingan tibbiy, gigiyenik va ijtimoiy tarbiya kelajakdagi sogʻlom turmush tarzini shakllantiradi. Shuning uchun bolalarda uchraydigan eng keng tarqalgan kasalliklardan biri — oʻtkir respirator virusli infeksiya (OʻRVI) masalasi nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega.

OʻRVI — bu asosan nafas yoʻllariga taʼsir qiluvchi virusli kasalliklar guruhi boʻlib, u 200 dan ortiq virus turlari bilan bogʻliq. Eng koʻp uchraydiganlari — gripp, paragripp, rinovirus, adenovirus va koronavirus turlari hisoblanadi. Bolalar, ayniqsa 6 yoshgacha boʻlgan davrda, bu infeksiyalarga eng koʻp chalinadigan toifadur. Bunga ularning immun tizimining toʻliq shakllanmaganligi, shaxsiy gigiyena koʻnikmalarining yetarli emasligi va jamoaviy muhitda koʻp vaqt oʻtkazishlari sabab boʻladi.

Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni saqlash vazirligi maʼlumotlariga koʻra, 2024-yilda bolalar orasida roʻyxatga olingan infeksiyon kasalliklarning 40 foizdan ortigʻini aynan OʻRVI tashkil etgan. Ayniqsa kuz va qish mavsumida havo sovib, organizmning himoya kuchlari susayganda, bu kasalliklar tez tarqaladi.

OʻRVI ning ijtimoiy ahamiyati shundaki, u bolalarning maktabdagi davomati, oʻqish samaradorligi va umumiy rivojlanishiga salbiy taʼsir qiladi. Bundan tashqari, vaqtida davolanmagan holatlar bronxit, pnevmoniya, otit kabi asoratlarni keltirib chiqaradi. Shu boisdan, pediatriya amaliyotida OʻRVI ning oldini olish va erta aniqlash boʻyicha chora-tadbirlar ishlab chiqish dolzarb hisoblanadi.

Профилактика choralariga emlash, immunitetni mustahkamlash, to'g'ri ovqatlanish, jismoniy tarbiya, xonalarni tozalash, shamollatish va bolalar gigiyenasi kiradi. Bularning barchasi bolalarda viruslarga qarshi tabiiy himoyani kuchaytiradi. Shu bilan birga, ota-onalarning gigiyenik madaniyati va ma'rifiy yondashuvi ham juda muhim rol o'ynaydi. Maqola davomida O'RVI ning sabablari, tarqalish omillari va oldini olish strategiyalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Asosiy qism

1. O'RVI ning kelib chiqishi va tarqalish sabablari

O'RVI viruslari nafas yo'llari orqali organizmga kirib, shilliq qavatni zararlaydi. Ular asosan havo-tomchi yo'li bilan — yo'talish, aksirish, gaplashish paytida havoga tarqalgan tomchilar orqali yuqadi. Bolalar orasida bu yo'l eng faol tarqalish mexanizmidir. Bundan tashqari, o'yinchoqlar, idishlar yoki gigiyena buyumlari orqali ham infeksiya o'tishi mumkin.

Bolalarning immun tizimi hali to'liq shakllanmaganligi sababli ular viruslarga nisbatan sezuvchan bo'ladi. Ayniqsa, vitamin yetishmovchiligi, stress, uyqusizlik, noto'g'ri ovqatlanish immunitetni pasaytiradi.

2. Epidemiologik xususiyatlar

O'RVI ko'p hollarda mavsumiy tusga ega bo'lib, asosan kuz-qish davrida yuqori cho'qqiga chiqadi. Havo namligi, haroratning o'zgarishi, ventilyatsiya tizimining yetishmasligi kabi omillar kasallik tarqalishiga turtki beradi. Shuningdek, aholi zich yashaydigan joylarda infeksiya tez yoyiladi.

3. Klinik belgilar

Kasallik belgilari odatda 1–3 kun ichida paydo bo'ladi. Bular: tomoq og'rishi, yo'tal, burun bitishi, isitma, holsizlik va ishtahaning pasayishi. Kichik yoshdagi bolalarda qusish, diareya, allergik toshmalar ham kuzatiladi. O'RVI ni grippdan farqlovchi jihati — isitma pastroq bo'ladi va asoratlar kechroq paydo bo'ladi.

4. Davolash tamoyillari

O'RVI da antibiotiklar emas, balki simptomatik davolash — suyuqlik ichish, dam olish, vitaminlar qabul qilish va virusga qarshi dori vositalari qo'llanadi. Agar isitma

38,5°C dan yuqori bo'lsa, antipiretik vositalar beriladi. Muhim jihat — bolaning xonasida havo namligini saqlash va shamollatish.

5. Profilaktika choralari

Har kuni qo'l yuvish madaniyatini shakllantirish;

Grippga qarshi emlashni muntazam amalga oshirish;

Vitaminlarga boy ovqatlar iste'mol qilish;

Xonalarni toza tutish va shamollatish;

Jismoniy chiniqish, sayr qilish, toza havoda o'ynash.

6. Tibbiy va ijtimoiy yondashuv

O'RVI ga qarshi kurashda nafaqat tibbiyot xodimlari, balki ota-onalar, o'qituvchilar va jamiyatning barcha qatlamlari ham mas'uldir. Maktab va bog'chalarda gigiyena burchaklarini tashkil etish, bolalarga profilaktik darslar o'tkazish kasallikni kamaytiradi.

Takliflar

1. Har yili maktab va bog'chalarda gripp va O'RVI profilaktikasi haftaligi o'tkazilsin.

2. Ota-onalar uchun sog'lom bola tarbiyasi bo'yicha tibbiy-ma'rifiy seminarlar tashkil etilsin.

3. Har bir bolalar muassasasida havo namligini o'lchash va shamollatish tizimi yo'lga qo'yilsin.

4. Bolalarga to'g'ri ovqatlanish va gigiyena madaniyati o'rgatilsin.

5. Tibbiyot xodimlari tomonidan emlash bo'yicha tushuntirish ishlari muntazam olib borilsin.

Xulosa

Bolalarda O'RVI tarqalishi — pediatriya amaliyotida eng keng uchraydigan muammolardan biridir. Kasallikning o'z vaqtida aniqlanmasligi bolalar salomatligi uchun jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. O'RVI nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy jihatdan ham muhim masala hisoblanadi, chunki u bolalarning rivojlanish sur'atiga, ta'lim jarayoniga va psixologik holatiga ta'sir ko'rsatadi.

Kasallikning oldini olish uchun profilaktik yondashuv birlamchi o'rinda turadi. Bunda ota-onalar, o'qituvchilar va shifokorlarning hamkorligi zarur. O'RVI ni kamaytirishda asosiy chora — bu emlash, gigiyena va immunitetni mustahkamlash hisoblanadi. Har bir bola uchun toza muhit, sog'lom ovqatlanish va ijobiy ruhiy atmosfera yaratilsa, bu kasallikning oldini olish mumkin.

Shuningdek, davlat miqyosida sog'lom turmush tarzini targ'ib etuvchi dasturlar, tibbiy profilaktika markazlari faoliyatini kuchaytirish lozim. Har bir oilada bolalarning sog'lig'iga jiddiy e'tibor qaratish, kasallik alomatlari paydo bo'lishi bilanoq shifokorga murojaat qilish madaniyatini shakllantirish muhimdir.

O'RVI ning oldini olish — bu bolalar sog'lig'ini saqlash, jamiyatning kelajagini asrash demakdir.

Adabiyotlar

1. Karimova S. Bolalarda virusli infeksiyalarni oldini olish bo'yicha qo'llanma. — Toshkent, 2023.
2. Nurmatov N. Pediatriyada respirator kasalliklar epidemiologiyasi. — Samarqand, 2024.
3. WHO Report. Acute Respiratory Viral Infections in Children. — Geneva, 2024.
4. Islomov A. Immun tizim va bolalar sog'lomligi. — Andijon, 2023.
5. CDC Guidelines. Prevention of Pediatric ARVI. — USA, 2025.
6. Rahimova Sh. Ota-onalar uchun bolalar salomatligi bo'yicha qo'llanma. — Toshkent, 2024.